

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

Kristýna Ptáčková
III. ročník – kombinované studium

Obor: speciální pedagogika – německý jazyk

**SYSTEM PÉČE O OHROŽENÉ DĚTI V ČESKÉ REPUBLICE A VE SPOLKOVÉ
ZEMI BAVORSKO**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Miluše Hutyrová, Ph.D.

OLOMOUC 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 24. 6. 2015

.....

Kristýna Ptáčková

Děkuji Mgr. Miluši Hutyrové, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce a za odborné připomínky k textu a všem lidem, kteří mě v psaní bakalářské práce podporovali.

OBSAH

Úvod

1	SYSTÉMU PÉČE O OHROŽENÉ DĚTI V ČESKÉ REPUBLICE.....	7
1.1	Ohrožené dítě	7
1.1.1	Potřeby dítěte.....	7
1.1.2	Rodina funkční, problémová, dysfunkční a afunkční	8
1.1.3	Zanedbávání dítěte.....	10
1.2	Úvod do problematiky systému péče o ohrožené děti.....	11
1.2.1	Deinstitucionalizace.....	11
1.2.2	Národní akční plán transformace a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009 – 2011.....	12
1.2.3	Právo na dětství – Národní strategie ochrany práv dětí na léta 2012 – 2018.....	14
1.3	Orgán sociálně-právní ochrany dětí.....	14
1.4	Náhradní péče.....	15
1.4.1	Ústavní péče.....	15
1.4.1.1	Výhody a nevýhody ústavní péče.....	15
1.4.2	Osvojení dítěte.....	17
1.4.2.1	Výhody a nevýhody osvojení.....	18
1.4.3	Pěstounská péče.....	18
1.4.3.1	Výhody a nevýhody pěstounské péče.....	18
1.4.4	SOS vesničky.....	19
1.4.5	Hybridní forma ústavní péče – rezidenční péče.....	20
1.4.6	Příbuzenská péče.....	20
1.5	Aktivity neziskových a příspěvkových organizací.....	20
1.5.1	Lumos.....	21
1.5.2	Amalthea.....	23
2	ÚVOD DO PROBLEMATIKY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE V BAVORSKU.....	28
2.1	Systém péče o ohrožené děti ve spolkové zemi Bavorsku.....	28
2.1.1	Úřad pro rodinu a sociální zpravu – Zentrum Bayern Familie und Soziales.....	30
2.1.1.1	Poradenství pro podporu rodiny – Erziehungsberatung.....	31
2.1.1.2	Středisko pro matku a dítě – Mutterzentrum.....	31
2.1.2	Ústavní péče v Bavorsku.....	32
2.1.3	Dětské domovy.....	32
2.1.4	Centrum denní péče „Dítě v nesnázích“.....	32
2.1.5	Rezidenční bydlení pro ohrožené rodiny.....	33

2.1.6 Adopce dítěte.....	33
ZÁVĚR.....	34
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	37
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	38
ANOTACE.....	40

Úvod

Každé ohrožené dítě pochází z ohrožené rodiny. Aby dítě mohlo žít ve svém přirozeném prostředí, potřebuje pečující rodiče, kteří budou schopni plnit své rodičovské povinnosti. V našem systému péče o ohrožené děti umísťujeme stále děti do ústavní péče. Jak mnohé výzkumu potvrdily, na dětský vývoj má institucionální výchova neblahý vliv a dítě přichází o dětství v přirozeném prostředí, kde by se mu věnovala alespoň jedna milující osoba, což je pro zdraví emocionální vývoj dítěte velmi důležité. O ohrožené děti se starají vládní i nevládní organizace, které pomáhají těmto dětem a rodinám tak, aby nemuselo dojít k umístění dítěte do výchovného zařízení. Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí podporuje pěstounské rodiny. V případě, že není možné z nějakého vážného důvodu navrátit dítě zpět do biologické rodiny, je pro dítě nejlepší alternativou umístění do náhradní rodinné péče, kde má dítě možnost vyrůstat s matkou ve skupině bratrů a sester, což dítěti pomáhá se socializovat. Do systému deinstitucionalizace se zapojují neziskové organizace, které svými projekty na ochranu dětí a jejich rodin poskytují služby. Ty učí rodiče ať biologické či pěstouny pečovat a vychovávat dítě, které se dostalo do těžké životní situace příčinou svých biologických rodičů.

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla věnovat systému péče o ohrožené děti v České republice a v Bavorsku. Toto téma je pro mě zajímavé, protože bych se chtěla ve svém budoucím povolání věnovat sociálním službám a toto téma mi pomohlo se orientovat v problematice týkající se ohrožených dětí a jejich rodin.

Cílem mojí práce je nastínit systém péče o ohrožené děti a jejich rodiny v České republice a způsob, kterým se systém péče vyvíjí. Budu vycházet z novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí a novely o sociálních službách. Popíši výhody a nevýhody ústavní péče a pěstounské rodiny. Budu se zabývat nestátními organizacemi jako Lumos a Amalthea, které se významně podílí na prevenci umístění dětí do ústavní péče a poskytují služby ohroženým rodinám, pěstounům a rodičům, kteří si osvojili ohrožené dítě. V druhé části systému péče v Bavorsku se pokusím popsat činnosti Bavorského Ministerstva pro rodinu, sociální věci, dítě a integraci. Založení Landesjugendamt, kde se iniciativně podílí mladí lidé, kteří vyrostli v ústavní péči na péči a výchově dětí, které nebylo možné navrátit zpět do biologické rodiny. Také popíšu podpůrné služby pro ohrožené rodiny.

1 SYSTÉM PÉČE O OHROŽENÉ DĚTI V ČESKÉ REPUBLICE

1.1 Ohrožené dítě

Ohroženým dítětem rozumíme nezletilou osobu vystavenou ohrožujícím situacím, zejména životnímu stylu rodiny a jejich příslušníků. Je nutné podotknout, že si dítě tuto situaci nevybírá samo, ale je do situace nedobrovolně vtaženo. Pro dítě je téměř nemožné, aby se dokázalo vymanit vlastními silami ze složité situace (Kovařík in Matoušek, s. 201).

Dle právního řádu ČR v zákoně č. 401/2012 Sb. o sociálně – právní ochraně dětí v § 6, jsou za ohrožené děti považovány takové děti:

- jímž rodiče zemřeli, neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti či zneužívají práva plynoucí z této zodpovědnosti
- které byly svěřeny do péče jiné fyzické osoby, která neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její péče
- které vedou zahálčivý život, zameškávají školní docházku, požívají návykové látky, alkohol, nepracují, provozují prostituci či spáchaly trestný čin
- které se dopouštějí opakovaných útěků od odpovědných osob za jejich vývoj
- na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující jejich život, zdraví a jeho vývoj, lidskou důstojnost či jeho jmění

Světová deklarace o přežití dítěte z roku 1990 definuje ohrožené dítě dle §22 jako *dítě ve zvlášť obtížných situacích*. Jsou to děti ulice, sirotci, děti uprchlíků, přesídlenci, oběti válek a přírodních katastrof, děti žijící v sociálně znevýhodněných skupinách, pracující děti a mladí lidé uvězněni v pasti prostituce, pohlavního zneužívání a jiných forem zneužívání a invalidní děti. Za ohrožené dítě je dle § 24 považováno dítě drogově závislé a to i v prenatálním stádiu.

1.1.1 Potřeby dítěte

Potřeby dítěte můžeme dle Kovaříka (in Matoušek, s. 208) rozdělit na:

- *Tělesné, biologické* – tím myslí jídlo, teplo, přístřeší
- *Potřeby ohrožených dětí* – to jsou tzv. zvláštní potřeby vyplývající z určité odlišnosti dítěte – barva kůže, vzhled, nemoc, úraz, postižení či specifiky životní situace –

týrání, zneužívání, zanedbávání, izolace, příslušnost k etnické minoritě. K naplnění potřeb ohroženého dítěte je potřeba speciálních opatření nebo terapeutických postupů zaměřených nejen na dítě, ale i na jeho rodinu nebo osobu, která o dítě pečuje.

- *Psychické potřeby* – dle prof. J. Langmaiera a prof. Z. Matějčka popisují (Bubleová a kol., 2014, s. 18) jako:
 - **potřeba stimulace** – dostatek kvalitních podnětů vede organismus k aktivitě;
 - **potřeba smysluplného života** – umožňuje dítěti učit se a nabývat zkušenosti, které vedou ke zvládnání společenského života;
 - **potřeba životní jistoty** – zbavuje člověka úzkosti a dodává mu pocit bezpečí, k naplnění této potřeby dochází v mezilidských vztazích;
 - **potřeba pozitivní identity** – přijetí sama se sebe, tedy vlastního *Já* a své společenské hodnoty, projevuje se sebeúctou k a patřičným sebevědomím;
 - **potřeba otevřené budoucnosti, naděje a životní perspektivy** v opačném případě vede uzavřená budoucnost k zoufalství.

1.1.2 Rodina

Rodinu můžeme podle Hrušákové, Králíčkové (2006, s. 9) charakterizovat jako malou skupinu osob navzájem spojenou manželským nebo příbuzenským vztahem a společným způsobem života. Poukazuje na to, že v každé společnosti, dokonce i v nejchudších poměrech je pečováno o děti a staré lidi.

Funkční rodina zajišťuje své členy nejen hmotně, ale pečuje o jejich zdraví, výživu, kulturní návyky, vytváří specifické socializační a výchovné prostředí, předává dětem kulturní dědictví, vštěpuje jim morální postoje, ovlivňuje je, usměrňuje, chrání a podporuje (Zapletal, 2003, s. 44).

Podle Matouška (2014, s. 17-19) je rodina univerzálním fenoménem všech lidských společností. Struktura a fungování rodiny souvisejí s tím, jak je strukturována a jak funguje společnost. Pro současnou postmoderní společnost podporující individualismus a orientaci na pracovní úspěch, je typická rodina malá a proměnlivá. Hlavním poutem v rodině je *emocionální bilance dospělých*, což můžeme popsat jako spokojenost s tím, co člověk partnerovi dává a co od něj dostává. Tradiční systémy kontroly rodinného chování, např. náboženství, nemají na naši společnost příliš velký vliv. Dospělí lidé mohou patřit do řady

rodin, což označujeme jako *seriální monogamii*. V současné době lze rodinu definovat podle toho, jestli se jako rodina cítí. Dnes si občan může svobodně zvolit svoji národnost a blíží se doba, kdy si bude moct svobodně definovat i svoji příslušnost k rodině. I homosexuálně orientovaní lidé uplatňují nárok na to, aby byli pokládáni za rodinu. Rodina je nejvhodnějším prostředím pro výchovu dítěte, žádný jiný typ instituce nedokáže rodinu nahradit v míře angažovanosti na osudu dítěte. Výjimka platí u dospívajících dětí, pro které může být vhodným výchovným prostředím vrstevnická skupina vedená nepříbuznou dospělou osobou, v níž jsou podporovány vazby na biologickou rodinu. Rodina je přirozeným prostředím pro uspokojování potřeby dospělých mít vztah. I dospělí, žijící sami, mají leckdy protějšek, s nímž alespoň něco z rituálu rodinného soužití zažívají. Funkční rodina je řízena dospělými členy a děti se mají podílet na chodu rodiny podle uvážení dospělých a nemají být zatěžovány odpovědnostmi, které jsou nad jejich možnosti. Pokud k něčemu takovému dojde, stávají se tzv. *rodičovskými dětmi* a jsou tím poškozovány. Stabilizace rodina je taktéž určena rozdíly v chování mužů a žen, což zvyšuje jejich přitažlivost a rodinu tím upevňuje. Funkční rodina zajišťuje hlavní potřeby všech členů rodiny bezpečím, dostupností jídla, oblečením, bydlením, ochranou zdraví a emocionální vztahovou podporou. Navíc má rodina u dětí podporovat učení a „otevřenou budoucnost“. Cituji: „*Rodina je nejdůležitějším socializačním činitelem a také důležitým agentem sociální kontroly*“. Dalším důležitým aspektem fungující rodiny jsou vypracované ritualizované činnosti probíhající ustáleným a předpověditelným způsobem. Za ty můžeme považovat společné jídlo, sexualita dospělých, ukládání malých dětí k spánku, zvyk po příchodu z práce „posedět a popovídat si“, společné sledování televize, výlety a sportování. Způsob řešení konfliktů má na blaho rodiny také velký vliv. Je dobré, mít osvojené způsoby vyjednávání uzavřené kompromisem a umět přecházet bezvýznamné věci. Komunikace funkční rodiny vyžaduje jasné vyjadřování, naladění na udělovatele, vnímání zprávy, která je k nám směřována a přiměřená reakce na ni. Rodina je v tzv. sociálním státě mnohem více závislá než v minulosti a v případě dysfunkce rodiny je prověřována.

Mírou plnění funkcí rodin se zabývá Novosad (2004, s. 42-43), ten uvádí, že k nejdůležitějším funkcím rodiny patří výchova, zabezpečení a citové uspokojení. Jestliže dojde k narušení základních funkcí rodiny, je povinností státu rodinu podpořit nebo hledat alternativní řešení ve prospěch nezletilých dětí. Z hlediska funkčnosti členů rodiny, na:

- *funkční rodinu* – se vyznačuje soudržností, zázemím, pocitem bezpečí a jistoty, při problému v rodině dochází k úspěšnému vyřešení, existuje zde příznivé emocionální klima a dochází ke stálému vyrovnávání vztahů uvnitř rodiny;

- *problémová rodina* – si při menších problémech dokáže poradit sama, popř. potřebují sociální asistenci nebo rodinného terapeuta;
- *dysfunkční rodina* - neplní některou ze základních nebo společensko-morálních funkcí, jedná se o zanedbávání jak hmotné tak výchovné. Rodiče nemají o své děti dostatečný zájem, učí je nežádoucím normám, rolím a hodnotám.
- *Na hranici mezi rodinami problémovými a dysfunkčními* jsou rodiny, které se chtějí starat a své děti, ale neumějí to. Těmto rodinám chybí vzory, náhledy, zkušenosti a znalosti, naproti tomu však mají zájem být fungující rodina. Rodinám je poskytnuta pomoc podpurným vedením, výchovnou asistencí při výchově dětí, nácvikem modelových situací při běžných či očekávaných situacích. Cílem je osvojení si sociálních rolí, postojů, způsobů chování i jednání.
- *Afunkční rodina* – problémy v rodině jsou tak velké, že rodina přestává zcela plnit svoji funkci, v rodinách se objevuje alkoholismus, násilí, týrání či zneužívání. Dítě trpí, rodiče o něj nejeví zájem, nepečují o něj a nevychovávají. V této situaci přichází na řadu sociální pracovnice, která posoudí, zda je nutné dítě odebrat a zajistit dítěti náhradní péči.

1.1.3 Zanedbání péče o dítě

Zanedbávání dítěte nabývá mnoho forem a může být způsobena mnoha faktory. Za rizikové jsou považovány patologické závislosti, jako je alkoholismu, gamblerství, drogová závislost atd. či nedostatečný příjem rodiny.

Špeciánová (2003, s. 25-6) definuje zanedbávání péče dítěte jako nedostatek péče způsobující závažné ohrožení vývoje dítěte nebo nebezpečí pro dítě. Zanedbávání může být:

- Tělesné způsobené nedostatečnou výživou, ošacením, zdravotní péčí či ochranou před nebezpečím. Tělesné zanedbávání je tedy způsobeno poruchou ekonomicko-zabezpečující funkce rodiny.
- *Citové* – rodiče o dítě nemají zájem nebo ho dokonce nechtějí, neprojevují mu dostatek lásky a náklonnosti
- *Zanedbávání v oblasti vzdělání* – rodiče nedohlíží na docházku dítěte do školy, dochází k záškoláctví a dítěti se tak nedostává možnosti plného vzdělání
- *Izolace*- může i docházet k izolaci dítěte od lidské společnosti

Dunovký (in Špeciánová, 2003) rozděluje zanedbávání na:

- **těžké zanedbávání** – zde je ohrožen život dítěte nedostatkem výživy, zdravotní péče a jeho následným psychickým vývojem
- **všeobecné zanedbávání** – jídlo, ošacení, lékařská péče, kontakt s vrstevníky a lidmi, nedostatečná ochrana před nebezpečím úrazu nebo patologickými jevy jako je alkoholismus, kriminalita, toxikomanie.

1.2 Úvod do problematiky systému péče o ohrožené děti

V důvodové zprávě k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí se píše, že současný systém péče o ohrožené děti v České republice dostatečně nezajišťuje další vývoj dítěte v jeho přirozeném prostředí nebo náhradním rodinném prostředí. Poukazuje na rezortní roztržičnost, kde část služeb pro děti a jejich rodiny jsou v gesci Ministerstva práce a sociálních věcí a pobytová zařízení spadají do oblasti školství a zdravotnictví. Tento způsob hospodaření neumožňuje efektivní řízení a vynakládání prostředků. Systém postrádá stanovení standardů kvality práce, metodiku, která by sjednotila pracovní postupy a garantovala kvalitní a efektivní ochranu všech dětí. Nejsou zde stanoveny přesná kritéria pro umístění dítěte do ústavní péče a důsledkem toho, je u nás vysoký počet umístění dětí do institucionální výchovy, který činí zhruba jedenáct tisíc dětí. V roce 2000 jsme do institucionální péče přijali 2 077 malých dětí do tří let. Světové výzkumy přitom prokázaly negativní dopad na vývoj jedince v ústavní péči. Ministerstvo vnitra provedlo analýzu mapující osudy dětí z roku 1995-2004, kdy polovina dětí propuštěných z institucionální výchovy spáchaly trestný čin. Přitom ústavní péče představuje nejnákladnější typ služby náhradní péče o dítě (Hodnocení dopadů regulace podle obecných zásad RIA).[online].

1.2.1 Deinstitutionalizace

Na deinstitutionalizaci ústavní péče můžeme nahlížet jako na změnu přístupu v ústavní péči, která se orientuje na právo jedince žít v přirozeném prostředí, v rodině a co nejbližší komunitě. K deinstitutionalizaci dochází ze dvou důvodů a to z hlediska *humanitního* a *individuálního*. Humanizací myslíme vytváření vhodných podmínek pro plné uskutečňování práv a svobod lidí, kteří jsou nuceni ze zdravotních a sociálních důvodů žít v ústavním zařízení. Co se týče individualizace dospívajících v ústavní péči, je nutno podotknout, že pro jejich dlouhodobý vývoj v instituci má za následek omezení vazeb na své blízké, změnu životního stylu, ztrátu soukromí, režimu a adaptaci na specifickou sociálních interakcí (Sychrová 58-9).

Prvním krokem k deinstitutionalizaci došlo v roce 2009, kdy tehdejší komisař pro zaměstnanost V. Špidla svolal *hoc Expertní skupinu pro přechod od ústavní péče k péči komunitní*. Skupinu tvoří organizace zastupující děti, rodiny, osoby s duševním onemocněním, osoby zdravotně postižené, poskytovatelé služeb ze státního i neziskového sektoru, veřejné orgány a také mezivládní organizace (UNICEF, COFACE, EASPD, EDF, ENL/ECCL, ESN, MHE, OHCHR). Skupina na konci roku uveřejnila zprávu *Společné základní zásady deinstitutionalizace* spolu s doporučením pro členské státy a *Evropskou komisi*. Na tuto zprávu navázalo vytvoření konkrétních *Společenských evropských pokynů*

k přechodu od ústavní péče k péči probíhající v rámci komunity a materiálu o alokaci finančních prostředků EU, *Manuál o využití evropských fondů pro přechod od ústavní péče k péči probíhající v rámci komunity* (Sychrová 58-60). Deinstitucionalizaci můžeme chápat jako proces zahrnující:

- *Vytváření vysoce kvalitních individuálních vzhledem ke klientovi a služeb poskytovaných v rámci komunity, cílem je odklon od institucionalizace, přesunutí prostředků z ústavů pro dlouhodobý pobyt*
- *Plánování uzavření ústavů pro dlouhodobý pobyt pro děti se zdravotním postižením nebo psychickými problémy*
- *Vytváření služeb v oblasti vzdělání a odborné přípravy, zaměstnanosti, bydlení, zdraví, dostupných všem dětem a dospělým*

(Grieco, Bullic in Sychrová, 2014)

Každému dítěti náleží speciální právní ochrana, která je opatřena *Úmluvou OSN o právech dítěte* podepsaná 30.9.1990. Úmluva je založena na zásadě tří „P“ což znamená:

- „provision“ – zajištění příznivého vývoje dítěte;
- „protection“ – ochrana dětí;
- „participation“ – úspěšné zařazení dítěte do společnosti.

(Bittnet, Havigerová, Janišová, Langhansová in Sychrová, 2014)

Snaze o sjednocení systému péče o ohrožené děti v ČR předcházela *Analýza stavu institucionálního zajištění péče o ohrožené děti* schválená vládou 26. 3. 2008 jako vládní usnesení č. 293, která kriticky podotkla, že ochrana dětí v ČR nedosahuje úrovně vyspělých evropských států, především v počtu umístění dětí do ústavní péče a nedostatečné nabídce alternativních forem práce s ohroženými dětmi a jejich rodinami (MPSV, *Analýza stavu institucionálního zajištění*, 2008, s. 1). Po té byl vypracován *Návrh opatření k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti – základní principy*, schválený vládou 19. 1. 2009(MPSV, 2009/6308).

1.2.2 Národní akční plán transformace a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009-2011(dále NAP) hlavním cílem byla mezirezortní spolupráce a aktivity pro zlepšení práce s ohroženými dětmi a jejich rodinami:

- Zvýšení kvality služeb, celoživotní vzdělání pro pracovníky, prevence proti krátkodobému umístění dětí do ústavní péče, optimalizace řízení a finanční kontrola
- Sjednocení postupu pracovníků při řešení konkrétní situace - individuální plány pro klienty

- Snížení počtu dětí dlouhodobě umístěných ve všech typech ústavní péče, zavedení preventivních a podpůrných služeb pro ohrožené děti a jejich rodiny, navýšit počet kvalifikovaných pracovníků
- Zvýšení životních šancí dětí, podporování rozvoje osobnosti, nadání a rozumové i fyzické schopnosti, udržení životní úrovně nezbytné pro jeho tělesný, duševní, duchovní, mravní a sociální vývoj (MPSV, NAP, 2009).

Rámcová koncepce MŠMT v oblasti transformace systému náhradní výchovné péče ve školských zařízeních byla aktivitou ministerstva školství orientovaná ve školských ústavních zařízeních a deklarovala důležité cíle, které jsme již popsaly výše (MŠMT, 2009, s. 2)

1.2.3 Zpráva o plnění Národního akčního plánu k transformaci sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009-2011

Ze zprávy vyplývá, že byly naplněny aktivity analytického a metodického charakteru, pozitivně hodnotí přípravu novelizace k zákonu č. 359/1999 o sociálně-právní ochraně dětí a došlo k omezení doby ústavní péče a důvodu jejího nařizování a změn v určování konkrétního zařízení, kam bude dítě umístěno, do návrhu nového Občanského zákoníku. Dále poukazuje na velkou rezortní roztržitost, komplikovaný systém řízení, přenosu a sdílení informací a finančních toků v systému (MPSV, Zpráva o plnění NAP, 2012, s. 16).

Výbor OSN pro práva dětí kritizoval Českou republiku na schůzi konané 17. 6. 2011 a vytýká:

- malou podporu rodin ze sociálně znevýhodněného prostředí při zanedbání rodičovské odpovědnosti;
- absenci preventivních služeb před přijetím dítěte do ústavní péče, především u romských rodin a rodin s postiženým dítětem, přičemž hlavním příčiněním je odebrání finanční podpory rodině;
- nedostatek komunitních služeb rodinného typu;
- zanedbání rozvoje pěstounské péče;
- nízký standart ústavních zařízení, nedostatečná úroveň vzdělání zaměstnanců.

(Výbor OSN pro práva dětí, 2011)

Akcí na kritiku bylo zpracování dalšího komplexního dokumentu s názvem ***Právo na dětství: Národní strategie ochrany práv dětí na léta 2012-2018***, následovného ***Akčního plánu NSPOPD*** na první dva roky. V současnosti jsou zásadními kroky v systému péče o ohrožené děti:

- Novela Zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
- Novela zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních

a o změně dalších zákonů

- Individuální národní projekt MŠMT *Vytvoření standardů kvality výchovně vzdělávací práce ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy včetně výchovně vzdělávacích programů*
- Individuální národní projekt MPSV *Systémová podpora transformace a sjednocení systému péče o ohrožené děti*
- *Povinnou přípravu transformačních plánů jednotlivých zařízení ve spolupráci se zřizovateli*
- *Příprava věcného záměru zákona o podpoře rodin a náhradní rodinné péče.*

1.2.4 Právo na dětství – Národní strategie ochrany práv dětí na léta 2012 - 2018

Národní strategie je založena na právech dítěte, obsahuje konkrétní záměry, cíle a aktivity včetně harmonogramu, stanovení odpovědnosti jednotlivých rezortů a způsobu monitoringu a hodnocení. Vláda přijetím této strategie vyjádřila svoji otevřenost k intenzivní spolupráci. Zajištění ochrany práv dětí je totiž povinností státu a celé společnosti. Všechny děti totiž mají právo na dětství.

Hlavním cílem Národní strategie péče ochrany práv dětí je funkční systém zajišťující ochranu všech práv dětí a jejich potřeb, který pracuje na těchto základních principech:

- *je plně zaměřen na dítě*
- *respektuje potřeby a vývoj dítěte*
- *sleduje dlouhodobý zájem a podporuje jeho jedinečnost a vývoj*
- *umožňuje rovné příležitosti pro všechny děti bez ohledu na jejich pohlaví, schopnosti, rasu, etniku, zdravotní postižení, okolnosti nebo věk*
- *zahrnuje do situace děti a rodiny, stejně tak jako jejich celé sociální okolí*
- *staví na silných stránkách a rodin a identifikuje problémová místa*
- *funguje integrovaně a ve spolupráci všech zúčastněných subjektů*
- *je trvalým a interaktivním procesem*
- *poskytuje a reviduje opatření a poskytované služby*
- *je založen na objektivně zjištěných skutečnostech a důkazech.*

Tyto hlavní cíle Národní strategie ochrany práv dětí budou dosaženy do roku 2018

1.3 Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Sociálně právní ochranu dětí zajišťují obce a kraje s rozšířenou působností, komise pro sociálně právní ochranu dětí a další fyzické osoby, které jsou tímto výkonem práce pověřeny. Pokud se dítě ocitne bez jakékoli péče, jeho život a následný vývoj je vážně ohrožen, a jsou-li ohrožena jeho základní práva, je mu poskytnuta pomoc zejména v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Dítěti je poskytnuta ochrana a pomoc, která spočívá v uspokojení

základních životních potřeb, včetně ubytování a zdravotnické či psychologické péče (Hodnocení dopadů regulace podle obecných zásad RIA).[online].

Významnou změnu přinesla novelizace zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, která byla zveřejněna pod číslem 401/2012 a nabyla účinnosti 1. 1. 2013. Upravuje především systém práce pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Vznikla nové instituce pro ohrožené děti a klade důraz na pěstounskou péči na přechodnou dobu, která by se měla podílet na snížení počtu dětí v institucionální výchově. Významné je také zavedení standardů kvality sociálně-právní ochrany dětí, které byly již zavedeny v oblasti sociálních služeb. Novela usiluje o vytvoření takových podmínek pro dítě, aby mělo možnost vyrůstat ve svém přirozeném prostředí, buď v biologické rodině nebo v náhradním rodinném prostředí. Systém se zaměří na prevenci a vytvoří takové alternativy péče, které povedou ke snížení dětí v ústavní výchově. Každá ohrožená rodina by měla mít svého sociálního pracovníka, který vyhodnotí práci s dítětem a jeho rodinou, vytváří individuální plán ochrany dítěte a koordinuje řešení případu (Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí).[online].

1.4 NÁHRADNÍ PÉČE

Náhradní péči můžeme rozdělit do dvou skupin odlišných forem. V prvním případě je to osvojení dítěte, pěstounská péče nebo svěřeni dítěte do péče jiné fyzické osoby. V druhém případě hovoříme o ústavní péči nebo náhradní výchově.

Pojem náhradní péče je podle Frinty a Melicherové (in Sychrová, 2014, s. 38) starost o dítě jiné fyzické osoby než biologických rodičů a to dlouhodobě či krátkodobě.

1.4.1 Ústavní péče

Ústavní péče je podle Sezemského (in Kadlec, Nováková, 2009, s. 101) uměle vytvořené prostředí pro děti, které byli odebráni rodičům z nějakého vážného důvodu na základě nařízení soudu. Ohrožené děti jsou do ústavní výchovy umístěny, buď příčinou zanedbané péče svými rodiči, nebo nežádoucím chováním dítěte, které ohrožuje sebe, své okolí a rodina na ně neumí adekvátně reagovat (Cantwell in Sychrová, 2014).

Pro děti, které musí být umístěny do rezidenčního zařízení, se podle resortů pojmenovávají termínem *ústavní péče*, který je tradičním pojmenováním pro resort sociální a zdravotnický, kdežto pedagogické zaměření se přiklání k pojmu *ústavní výchova* projevující se ve vzdělání a výchově. Z toho vyplývá, že obě složky, sociální a pedagogická, musí být zastoupeny, jinak by šlo o pouhý dohled a to by postrádalo smysl.

Náhradní výchovná péče vyplývá ze zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy a řadíme zde děti s ústavní, ochrannou nebo s předběžným opatřením, které jsou

umístěny do zařízení spadající pod školský resort (Sychrová, 2014, s. 41-2). Ústavní péče je poskytována v několika typech zařízení a to:

- v dětských domovech pro děti do tří let, v kojeneckých ústavech a dětských centrech
- v dětských domovech a dětských domovech se školou
- v diagnostických ústavech
- ve výchovných ústavech
- v domovech pro osoby se zdravotním postižením

Specifické zařízení známé pod titulem *zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc-Klokánek a další*, řídicí se dle Občanského zákoníku, považován ze své podstaty za péči institucionální, ačkoliv byl donedávna považován za péči rodinnou (Sychrová, 2014, s. 43).

1.4.1.1 Výhody a nevýhody ústavní péče

Zásadním rizikem a nevýhodou ústavní péče je umísťování malých dětí do tří let, popř. do pěti let věku dítěte z hlediska deprivace, která má za následek změny ve vývoji mozku (Cantwell, 2005). Podle Matouška a Pazlerové má ústavní péče na malé dítě v jeho raných vývojových fázích zásadní vliv a to zejména v jeho emocionálním sycení skrze matku, kterou má výhradně pro sebe. Matka uspokojuje dítě nejen základními potřebami, ale citem jménem láska, která se dá projevit formou konejšení, mazlení, vyhledávání blízkosti, pocitu bezpečí, zájmu, ale také strachu se navzájem neopustit.

Umístění malého dítěte do instituce lze povolit v případě, kdy by znamenalo rozdělení sourozenců nebo v případě na předem dohodnutou dobu se zpětným umístěním dítěte do rodiny (Směrnice OSN in Sychrová). Bohužel stále patříme mezi státy s vysokou umíněností malých dětí do ústavní péče (Program Daphne in Sychrová, 2014 s. 44).

Ústavní péče může být však vhodnou alternativou zejména pro dospívající nebo děti s psychosociálními problémy na které osvojitelé nestačí a je zde tedy zapotřebí terapeutická a diagnostická péče, psychologické služby s návazností na psychiatrickou péči, pozitivní potenciál skupiny dětí. Ústav by měl být pro dítě pomocí, nikoli náhradou rodiny a její izolací. Podle Burgharta (2012) UNICEF (2010) Catwella a Elsley at al. (2012) by ústavní péče mohla být vhodnou pro následující skupiny dětí:

- pro děti se speciálními problémy jako jsou psychické poruchy a poruchy chování, kriminalita, prostituce
- pro děti, které vyžadují intenzivní terapeutickou podporu
- pro děti, které chtějí být z vlastní vůle umístěné do ústavní péče
- v případě, kdy hrozí rozdělení sourozenců
- pro děti, které mají negativní zkušenost s rodinným prostředím
- pro adolescenty, u kterých je vhodnější podpora samostatného bydlení než zvykání si na novou rodinu

(Sychrová, 2014, s. 51).

Paradoxem ústavního zařízení je vyloučení dítěte z rodiny, izolací a následným začleněním zpět do rodiny. Pokud k odebrání nezletilého dojde, je při rozhodování o dítěti důležitý čas pro náhradní péči a profesionalitu se sociální a legislativní kontrolou. Děti, u kterých dojde k vyloučení, jsou v budoucnosti znevýhodněné, protože se izolovaly od přirozeného prostředí a navykly si na přesně stanovená pravidla ústavu, který je světem sám pro sebe. Toto nepřirozené prostředí se vyznačuje následnými rysy:

- *odosobnění* – děti nemají možnost navázat trvalé vztahy, na prvním místě jsou požadavky instituce a pak až potřeby dítěte;
- *neměnnost rutiny*- rozvrhování dne do předem daných částí, jelikož se instituce snaží o model rodinného prostředí, nelze jej s velkým počtem dětí dosáhnout;
- *kolektivní zacházení*- i přes snahu s dítětem pracovat individuálně, jde o sociální a pedagogickou práci ve skupině dětí, kde je mnoho činností tzv. v zájmu celého kolektivu.

Po delším pobytu v zařízení může dojít k tzv. *syndromu návyku na ústavní péči*, kdy jedinec po návyku na režim vyvolává následnou bezmoc uspět v běžném životě mimo daný systém. Adolescent po opuštění zařízení dává přednost v uspokojování vlastních potřeb před potřebami druhých, je do jisté míry sociálně nepřizpůsobivý, nesamostatný. Dále mladý dospělý nemá důvěru k světu a to může vést k dalším komplikacím v podobě zneužívání sociálních služeb, zařazením se do rizikové skupiny a jeho jednání končí v rozporu se zákonem (Marek, Strnad, Hotovcová, 2012 in Sychrová, 2014, s. 51-2).

1.4.2 Osvojení dítěte

Osvojení dítěte upravuje občanský zákoník pod č. 89/2012 Sb. účinný od 1. 1. 2014. Procesem vyřizování osvojení dítěte se zabývá novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a její novelizace od 1. 1. 2013. Soudy se řídí při svěřování dítěte do osvojení zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu.

Pokud se dítě ocitne bez rodiny, je nutné, aby mu stát zajistil dle občanského zákoníku a mezinárodních smluv jako první možnost náhradní rodinné péče. Osvojitelé se stávají právně odpovědnými osobami za dítě, zastupují biologické rodiče a to trvale bez dalšího dohledu správních orgánů či soudu. Podmínkou osvojitele by neměl být věk nižší než 25 let a vyšší než 40 let. Osvojení je vyloučeno mezi příbuznými v přímé linii a sourozenci, teta či strýc však už dítě osvojit mohou. Podle nového občanského zákoníku lze osvojit nezletilé dítě pouze, pokud je kompatibilní s jeho zájmy a s osvojením souhlasí, musí být však starší 12 let. Dítě lze osvojit se souhlasem rodičů nebo bez souhlasů rodičů pokud:

- *byl rodič zbaven odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení;*
- *není schopen projevit svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání;*
- *se zdržuje na neznámém místě;*
- *o dítě neprojevuje opravdový zájem, rozhodne soud rozsudkem.*

Pokud rodiče zemřeli, vydá souhlas poručník popř. opatrovník. Česká republika má na rozdíl od západních zemí tradici anonymity osvojení, což znamená, že osvojení má být utajeno před rodinou původu dítěte. Obdobně to platí i pro pokrevní rodiče a jeho souhlasem o osvojení (Bubleová a kol, 2014, s.6-11)

Podle Zdenka Matějčka(1999) dítě přijímá za své rodiče toho, kdo se k němu chová mateřsky a otcovsky, nikoli toho, kdo se prokazuje úředním potvrzením jen jako biologičtí rodiče. Profesor amerického institutu Child Trauma B.D. Perry se zabývá otázkou, zda pro vývoj dítěte je důležitější příroda nebo výchova. Přiklání se k názoru, že podstata člověka je nevyhnutelným důsledkem genu a životní zkušenosti. Geny jsou chemikálie, které bez zkušenosti nic nevytvářejí a životní zkušenost bez genotypu je zcela zbytečná (Bubleová, 2014, s. 18).

1.4.3 Pěstounská péče

K prováděcím předpisům pěstounské péče patří zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, rodinné právo bude od ledna 2013 upravovat nový občanský zákoník -zákon č. 89/2012 Sb., a novela zákona č.359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dítěte.

Pěstounství se provádí výhradně v rodinném prostředí, je nařízeno soudem, zprostředkováno orgánem sociálně-právní ochrany dětí a dotováno speciální odměnou a příspěvkem. Dle zákona o rodině §45, která nabyla účinnosti 1. dubna 2000 budou do pěstounské péče svěřeny děti, o něž se jejich biologičtí rodiče nejsou schopni z nějakého důvodu postarat ať už z dlouhodobého nebo krátkodobého hlediska. Podle Občanského zákoníku §967 jsou pěstouni povinni umožnit dítěti styk s jeho biologickými rodiči, pokud soud nestanovil jinak a není tudíž v rozporu se zájmem dítěte. Dítě má v pěstounské rodině nárok na rozvíjení a prohlubování sounáležitosti s blízkými osobami, zejména rodiči, což na druhou stranu činí pěstounskou práci mnohem náročnější. (Bubleová a kol., 2013, s. 9). Pěstounství se podle Sychrové (2014, s. 47-8) pomalu rozšiřuje od svého zaměření od altruistické pomoci dítěti směrem k *profesionálnímu pěstounství*. V České republice existují dva typy pěstounské péče:

- „klasická“ pěstounská péče – dočasný nebo dlouhodobější pobyt dítěte v rodině;
- „profesionální“ pěstounská péče na přechodnou dobu – její délka nesmí přesáhnout jeden rok.

1.4.3.1 Výhody a nevýhody pěstounské péče

Gudbrandsson (2004, in Sychrová s. 47) považuje pěstounskou péči za „atraktivní volbu“ jak poskytnout dítěti náhradní rodinu. Zdůrazňuje flexibilitu pěstounské péče, která je schopná poskytnout pomoc dětem s různými potřebami ale také to, že je finančně výhodnější než péče ústavní. Umožňuje dítěti po nějakou dobu růst a vyvíjet se ve funkční rodině, která by mu měla ukázat pozitivní lidské vztahy a poskytnout pocit bezpečí. V rodině je víc příležitostí se individuálně zaměřit na potřeby dítěte a vychovávat jej.

Na druhé straně zkušenosti ze zahraničí se přiklání k názoru, že nejsme schopni si pomoci pouze náhradními rodinami, byť by měly být jasným základem pomoci. Některé státy jako Francie po předchozím rušení opět ústavní péči rozšířily. Podle Večerky, Gjuríčové a Ptáčka děti, které se dostávají do náhradní rodinné péče, jsou mnohem výchovně náročnější než v minulých letech. Jelikož se jedná o děti starší a mají více problémů, rodina jim spíše škodí, než jim pomáhá. Adolescent je více motivován ke změně sociálním pracovníkem, vychovatelem nebo pěstouny. Z toho vyplývá, že v dnešní době jsou stále větší požadavky na odborné pracovníky a tím i na větší profesionalizaci v celém systému stále stoupají. Burghart a Cantwell poukazují na nedostatek pěstounů a rostoucí počet ohrožených dětí. Způsob, jak tuto otázku řešit vidí Valle a Bravo v:

- *Profesionalizaci pěstounské péče* – nutnost podpůrných odborných služeb a finanční zajištění, na pěstouny jsou kladeny neúměrné požadavky, které rodiny nemusejí v mnoha případech zvládat, servis pro pěstouny je nedostatečný
- *Rozšíření výběru pěstounů* – propagace a informovanost pro širší počet zájemců o pěstounství, vznik tzv. „nízkoprahového“ vstupu pro zájemce
- *Vyhledávání nových skupin potenciálních pěstounů* – např. v US tvoří náhradní rodiče homosexuální páry, další možnosti jsou křesťanské rodiny a zkušení pěstouni, kteří již některé děti vychovali
- *Osvojení dětí z pěstounské péče* – dítě má možnost vymanit se ze systému, osvojitelé se stávají rodiči se všemi právy a povinnostmi
- *Častější využívání pěstounské péče* – podpora členů rodiny, kteří jsou schopni se o dítě postarat
- *Minimalizace odebrání dětí z rodin* – upřednostnění, co nejdelšího setrvání dítěte v původní rodině, nutná úzká spolupráce rodiny s odborníky v přirozeném prostředí, její podporování, doprovázení a někdy i za pomoci sanace rodiny.

Dalším problémem je časté střídání pobytu dítěte v rodinách. Některé děti za svůj život vystřídají 20 až 30 náhradních rodin. Ačkoliv jde o výjimky, nelze nad tímto mávnout rukou. Děti se změnou rodiny musí měnit školu, kamarády, sociální pracovníky a nedochází tak k pevnému ukotvení v rodině. Dítě má potom pocit, že nikam nepatří, jeho budoucnost se jeví jako složitá, důvěra v současný svět klesá a jeho budování identity je problematické (Sychrová, 2014, s. 53-55).

1.4.4 SOS vesničky

Zvláštní formou pěstounské a ústavní péče tvoří SOS vesničky, kde se vykonává péče o ohrožené děti, o které se z nějakého důvodu nemohou starat jejich biologičtí rodiče. Můžeme říct, že je to forma skupinového, kolektivního bydlení v domečku, kde se jedna matka – pěstounka stará ještě s dalšími pomocnicemi tzv. tetami o přibližně šest dětí (Bubleová, 2002, s. 16). Cílem komunity je poskytnout dítěti možnost vybudování trvalých vztahů, poznat a vyjádřit své individuální schopnosti, zájmy a nadání, a aby se mohli stát prospěšnými členy společnosti. Přístup je založen na čtyřech zásadách a to přirozeným začleněním dítěte do

vlastního domu, kde vyrůstá s matkou a v kolektivu svých sourozenců za podpory komunity SOS vesniček (SOS dětské vesničky).[online].

1.4.5 Hybridní – rezidenční forma ústavní péče

V poslední době se hovoří o tzv. *hybridní formě péče*, která by měla pomoci rodičům i pěstounům při výchově neovladatelných dětí a to formou internátního pobytu přes týden, kde budou mít adolescenti k dispozici sociálně-psychologickou péči a na víkend by odjížděli ke svým rodinám. To by znamenalo nevyřazenost dítěte z rodiny a je ho následně upevnění v rodině a přitom by se připravovalo na samostatné bydlení s pomocí odborné péče. Tím se stává pro rodiče situace mnohem reálně zvládnutelná a dítě si tak může najít místo a osobu, se kterou si může vytvořit kladný vztah. Hlavně se v internátním zařízení předpokládá vyšší školní úspěšnost (Sychrová, 2014, s. 53-55).

1.4.6 Příbuzenská péče

Mnoho dětí v příbuzenské péči je v poručnictví a v pěstounské péči. Příbuzenský vztah má svá PRO a PROTI a to v jeho návaznosti vztahu dítěte s rodinou, dítě rodinu zná a není stresováno změnou prostředí. Dále podle Valle a Bravo (2013) nedochází tak k častému rušení péče a jejímu selhávání. Příbuzní jsou i více motivováni k dlouhodobější nebo trvalé péči o dítě. Své PROTI potom vidí Cantwell (2005) v nekontrolovaných negativních vzorcích rodičů, stejné chyby v rodinné výchově, nedostatečný způsob odměňování, nízká podpora při výchově, horší posuzování kvality péče či vyšší věk prarodičů. Příbuzní se většinou starají o děti, které netrpí poruchou chování nebo emocionální poruchou (Barth, Lloyd in Sychrová).

Můžeme říci, že pro každé ohrožené dítě v různých vývojových stadiích a s různými potřebami je důležité mít na výběr z více možností, jakou náhradní péče zvolit a takzvaně ji každému dítěti „ušít na míru“ (Sychrová, 2014, s. 49 - 50).

Jak jsme se zde dozvěděli, důležité je v náhradní péči zastoupení sociální a pedagogická sféry, které se vzájemně doplňují a nemohou bez sebe existovat. Je dobré, že se ústavní péče neustále vyvíjí díky nejnovějším vědeckým poznatkům a může se tak stát, potažmo sociálně-právní ochrana dětí se tak může lépe postarat o ohrožené děti a nabídnout jim ten nejlepší možný způsob péče. Smysl náhradní péče spočívá ve variabilitě možností ústavní a rodinné péče pro konkrétní dítě.

1.5 Aktivity neziskových a příspěvkových organizací

Nestátní neziskové organizace jsou organizace nezřízené státem a na státu nezávislé. Za nestátní neziskové organizace jsou považovány především organizace, jejichž aktivity

zmírňují utrpení, podporují zájmy chudých nebo poskytují základní sociální služby. Neziskový sektor se významně podílí na sociální politice a je nezastupitelný v pomoci ohroženým dětem a jejich rodinám. Příčinou vzniku neziskových organizací se stalo právo na sdružování, které je jedním z atributů demokratického státu. Jde o snahy určité skupiny lidí spolupracujících na daném území organizovat a vzájemně usměrňovat své jednání k tvorbě společensky užitečných věcí a aktivit. Neziskové organizace pomáhají státu naplňovat jeho poslání tím, že jim stát svěří výkon určitých činností, které by sám nebyl schopen efektivně realizovat. Stát není schopen reagovat na akutní požadavky občanů včas, kdežto neziskové organizace jsou přímo spojeny s potřebami občanů. Účast občanů na řízení neziskových organizací pomáhá kultivovat lidský potenciál, neboli působit výchovně na samotné občany. Lidé se v neziskových organizacích vychovávají a motivují pro společné, veřejně prospěšné potřeby a cíle, učí se občanské uvědomělosti a sounáležitosti. Dalším faktorem neziskových organizací je princip dobrovolné práce, kde dobrovolník vykonává práci nepovinně ve prospěch druhých bez nároku na odměnu. Přínosem dobrovolnické práce je pocit seberealizace, důležitosti a uspokojení, získání nových zkušeností a znalostí, nových přátel, zážitků a zábavy. Přínosem pro organizaci je to úspora mzdových nákladů a pro společnost je to výchovný efekt v oblasti mezilidských vztahů (Neziskový sektor).[online]

1.5.1 Lumos

Lumos je organizace, která se celosvětově podílí na pomoci ohrožených dětí, kterým nesmí být odepřen život v rodině jen proto, že jsou chudé, s postižením nebo pochází z etnické menšiny. Tato organizace usiluje o zrušení ústavní péče a snaží se, aby měly všechny děti možnost vyrůst v přirozeném prostředí. Zakladatelkou a prezidentkou Lumosu je známá spisovatelka a učitelka J.K.Rowlingová, která napsala knihu Harry Potter a pracovala ve výzkumném středisku zabývajícím se porušováním lidských práv. Prvním krokem k vytvoření projektu byl článek v listu Sunday Times, kde Rowlingová viděla děti na fotografiích v lůžkových klecích. Zasáhlo ji to tak hluboce, že se rozhodla s tímto celosvětovým problémem něco dělat a založila dobročinnou organizaci, později Lumos. V České republice působí Lumos od roku 2008 s hlavním cílem pomáhat vládním a místním úřadům se zavedením národního akčního plánu pro transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti schválené vládou v roce 2009. S nejvyšším počtem umístování dětí do ústavní péče patříme hned na druhé místo v Evropě, když tedy pomineme Kazachstán. Vláda za posledních dvacet let investovala do více než tří set institucí pro děti. To vypovídá o dvojím systému, kdy jsou instituce nahrazovány terénními službami a zároveň je podporován rozvoj ústavů. Počet dětí se v institucích od roku 2006 snížil z 11200 dětí na 9500 do roku 2013. Organizace se zabývá především prevencí, aby nedocházelo k dalšímu přijímání dětí do institucionální péče. Podporuje úřady při rozvoji komunitních služeb pro rodiny a při rozvoji náhradní rodinné péče. Členové Lumos pracují na národní úrovni a snaží se zvýšit povědomí o tom, jaký negativní vliv má na dítě institucionální péče. Probíhají školení odborníků zapojených do systému péče o ohrožené děti a to v sociálních službách, ve školství a ve zdravotnictví. Pracovníci Lumos učí pracovníky těchto služeb dovednostem, které jsou nezbytné pro rozvoj systému, který při rozhodování klade důraz na individuální potřeby dětí. Snaží se

minimalizovat odloučení dítěte od rodiny a jejich umísťování do institucí a klade důraz na systém terénních služeb. Přijetí nového zákona o sociálně-právní ochraně dětí v roce 2013 bylo taktéž podporováno Lumosem a dalšími organizacemi. Další činností, kterou se organizace zabývá, je rozvoj pěstounských rodin, kam by mělo být dítě umístěno v případě, že je nemožné, aby dítě zůstalo nadále ve své biologické rodině. Díky novému zákonu o sociálně-právní ochraně dětí, se významně zlepšil systém pěstounské péče a kvalita práce sociálních pracovníků. Počet dětí v pěstounské péči se od roku 2006 zvýšil ze 4613 na 8606 do roku 2013, což můžeme považovat za velký pokrok. Proces deinstitucionalizace probíhá například v institucích zařazených do systému sociální péče, ve kterých jsou umístěny děti s postižením. Dále některé skupiny pracují na dokončení domovů pro malé skupiny dětí, které se přestěhují z velkých institucí. Do těchto zařízení budou umísťovány děti s komplikovaným zdravotním postižením nebo s poruchami chování, které se budou nacházet v blízkosti jejich rodin a bude jim poskytována odborná péče. Lumos vyzívá veřejnost, aby se zapojila do pomoci dětem žijícím v institucích, oddělených od rodin a přátel, což tyto děti vystavuje větším rizikům v dospělosti. Můžeme tomu zabránit tím, že děti budou vyrůstat v bezpečném a starostlivém rodinném prostředí. Lumos společnost informuje o tom, co dělá pro to, aby bylo dítě navraceno zpět do své biologické rodiny. Pokud se někdo rozhodne finančně pomoci, organizace garantuje 100% směřování příspěvku přímo na programy. Zakladatelka J.K.Rowlingová totiž svým finančním příspěvkem, který získala prodejem knihy Bajky barda Beedleho, pokrývá základní provozní náklady organizace Lumos. Každý člověk může posílat pravidelný příspěvek nebo si může zakoupit výše nazvanou knihu, jejíž výdělek přispívá na činnosti organizace. Hlavním cílem je ukončení institucionální péče do roku 2050, které jsou mylně považovány za akceptovatelnou formu péče o děti. Aktivita této organizace se stále rozrůstá a na základě toho se rozrůstá i tým spolupracovníků. Lumos má na svých webových stránkách mediální sekci, kde se můžeme dozvědět různé novinky o každém malém krůčku směřující k podpoře stěhování dětí do nového domova. Je jí kniha „Stěhuji se“, která má dětem pomoci připravit se na nový domov a seznamuje je s průběhem stěhování. Zakladatelka J.K.Rowlingová vydala druhou knížku, Very Good Lives, jichž výdělek bude přispívat dalším projektům organizace Lumos. V této knize spisovatelka čerpá z příběhů, ze svého postgraduálního studia a poukazuje, že pokud je se selháním správně naloženo, může být selhání „zbavováním se všeho nepodstatného.“ Autorka říká: *“Lumos je kouzlo, které jsem vytvořila v Harry Potterovi a které přináší světlo do míst, kde vládne bezútešná tma a strach.”* A právě to Lumos dělá. Pomáhá měnit životy dětí, které žijí v institucionální péči a *„vnášá světlo do jejich životů.”* Organizace se snaží, aby společnost pochopila problém těchto dětí a spolupracovala na jejich řešení. Na světě žije přes 8 milionů dětí, které žijí v institucionální péči, přestože většina z nich nejsou sirotci a mají rodiny. Častým důvodem umísťování dětí do ústavní péče je většinou chudoba a sociální důvody. Cílem organizace Lumos je zajistit těmto dětem život v jejich rodinném prostředí (Lumos).[online].

1.5.2 Amalthea a.s.

Amalthea je organizace, která se snaží podporovat jedinečné zázemí dítěte v rodině formou bezplatných sociálních služeb za účelem naplnění potřeb dítěte. Organizace poskytuje

sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a je pověřena sociálně-právní ochranou dítěte dle zákona č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Cílem je prostřednictvím osvětové, informační a vzdělávací činnosti rozvíjet a podporovat sociální služby v oblasti péče o rodinu a dítě; iniciovat spolupráci a komunikaci se státními i nestátními sektory a hledat možnosti zvyšování kvality péče o rodinu a dítě; pokusit se zvýšit podíl náhradní rodinné péče v systému služeb pro děti bez rodinného zázemí; poskytovat podporu rodinám a jedincům v obtížných životních situacích; vytvořit nabídku dostupných služeb v oblasti náhradní rodinné péče jako souvislý podpůrný systém.

CENTRUM NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

Posláním programu Centra náhradní rodinné péče je založené na spoluvytváření podmínek pro zdravý vývoj dítěte v náhradních rodinách Pardubického kraje prostřednictvím setkání, doprovázením, poradenstvím a vzděláváním. Amalthea vnímá pěstounství jako službu dítěti a společnosti. Nejen pěstounství, ale i adoptivní rodiče by měli být podporováni kvalitními odbornými službami. Centrum nabízí služby a aktivity, ze kterých si klient vybírá podle svých potřeb. Poskytování těchto služeb u pěstounů je podmíněno uzavřením Dohody o výkonu pěstounské péče, díky níž organizace získává finanční prostředky od státu na zajištění služeb. V Dohodě je stanoven rozsah služeb, podmínky spolupráce a zodpovědnost všech zúčastněných. U pěstounů, kteří uzavřeli Dohodu o pěstounské péči s orgánem sociálně-právní ochrany dětí či jinou organizací, mohou taktéž využít nějakou z nabídky služeb, ale je nutné vyjednat podmínky s doprovázejícím subjektem o využití služby z hlediska finančního vyrovnání. Aktivity, které můžou pěstouni využívat, jsou:

- *Poradenství* – probíhá na základě individuálních konzultací osobně, e-mailem, telefonicky či přes skype, poradci poskytují pěstounům nebo osvojitelům základní informace, pomoc při jednání s úřady, sepisování žádosti, řeší konkrétní úskalí a problémy s rodinou.
- *Doprovázení* – tzv. klíčový pracovník pravidelně navštěvuje rodinu a řeší se všemi členy rodiny případné problémy. Konzultace v domácím prostředí probíhá jednou za dva měsíce.
- *Terapeutické metody a posílení citové vazby* – v rámci doprovázení rodin má klíčový pracovník možnost poznat rodinu v jejím přirozeném prostředí a nabídnout jí možnost pomoci vhodnými metodami, které jsou:
 - kniha života;
 - dotyková terapie;
 - terapeutické příběhy;
 - filiana terapie;
 - traumatická hlava;
 - cvičení pro podporu smyslů;
 - cvičení zaměřené na přijetí těla;
 - „watch wait and wonder“ za asistence psychologa či terapeuta;
 - videotréning interakcí za asistence psychologa, terapeuta;

- „*pesso boyden psychomotor system*“ také za asistence psychologa a terapeuta.
- *Vzdělání* – nabízí dlouhodobé vzdělávání a zážitkové semináře, přednášky a možnost vypůjčení odborné literatury. Tímto organizace pěstounům vytváří příležitost naplnit vzdělání 24 hodin ročně, které ukládá zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Pracovníci sestavují pěstounům vzdělávací plán a potvrzují jeho plnění a společně hledají, jaké vzdělání pěstouni potřebují
- *Setkání* – nabízí vzdělání, odlehčení pro náhradní rodiny formou odpoledních, víkendových a týdenních aktivit, kde se setkávají rodiče a sdílejí společná témata, radosti i starosti s dětmi. Organizace zajišťuje pro děti odborné programy, kde mají možnost být v kontaktu s vrstevníky s podobným životním příběhem a podílejí se na rozvoji identity dítěte.
- *Odlehčovací služby* – pěstouni mají nárok na 14 dní dovolené ročně, kdy mají možnost načerpat nové síly a věnovat se ostatním dětem v rodině, služby jsou realizovány:
 - Podpurným programem – který realizují vyškolení a zkušení dobrovolníci, pomáhají dětem vytvářet nové kamarády, zajišťují volnočasové aktivity, pomáhají při přípravě do školy, doučování a doprovází děti do kroužků. Dobrovolník do rodiny přichází dlouhodobě a může se stát dítěti starším kamarádem a pozitivním vzorem.
 - Víkendovými pobyty pro děti – jsou zaměřeny na konkrétní téma, dítě zde může získat nové zážitky a najít nové kamarády
 - Individuálně klíčovým pracovníkem rodiny
- *Zprostředkování kontaktu s vlastní rodinou dítěte* – pokud si dítě i biologičtí rodiče přejí zůstat v kontaktu, i když dítě žije v pěstounské rodině, klíčový pracovník doprovází dítě, rodiče i pěstouny a to nejlépe v neutrálním prostředí
- *Příprava zájemců o náhradní rodinnou péči* – na základě objednávky krajského úřadu je realizovaná příprava zájemců o náhradní rodinnou péči, kde je kladen důraz, aby zájemci objevili svoje silné a slabé stránky, porozuměli své motivaci přijmout dítě a uvědomili si vlastní limity v poskytování náhradní rodinné péči. Příprava je rozdělena na individuální a skupinovou část, do které jsou zahrnuty i vlastní děti zájemců. Při přípravách se spolupracuje s OSPOD a Krajským úřadem.

PODPORA PRO RODINU A DÍTĚ

Posláním programu je pomoc a podpora rodičům, kterým bylo již dítě odebráno a umístěno v ústavní péči nebo rodinám, kterým odebrání dítěte hrozí. Organizace poskytuje sociální poradenství, právní poradenství, zprostředkování kontaktu s úřady, návštěvy pracovníka v rodině se souhlasem uživatele služby, osobní plány pomoci rodiny a dítěte, podpory a nácvik rodičovských dovedností, hospodaření s financemi a vedení domácnosti, nácvik a upevňování péče o dítě či plnění školních povinností. Aktivitu programu podporuje *Nadace Terezy Maxové dětem*. Další realizované projekty:

- *Děti potřebují rodinu!* – projekt navazuje na úspěšně realizovaný projekt „Učíme se a hrajeme si společně, akorát j rozšířený o pomoc dětem, kterým hrozí odebrání z jejich biologické rodiny nebo už museli být z rodiny odebrané a jsou umístěné v ústavní péči. Rozšířením projektu „Sanace rodiny“ usiluje organizace o předcházení umístování dětí do institucí. Cílem je podpora plného a harmonického rozvoje osobnosti dítěte v jeho přirozeném prostředí. Cíle projektu:
 - snížení počtu dětí umístěných v ústavní péči
 - předcházení odebrání dítěte z důvodu nedostatečné péče rodičů, případně se pokusit navrátit dítě zpět do biologické rodiny
 - podporování rozvoje osobnosti dítěte v pěstounských rodinách
 - v oblasti sanace naučit rodiče ovládat rodičovské dovednosti a naplňovat jeho fyzické, psychické a sociální potřeby
 - pěstounům organizace pomáhá formou psychoterapie, sociální terapií, muzikoterapií, hipoterapií, arteterapií, dramaterapií, individuální péči o dítě, snaží se zlepšit psychosociální stav dítěti žijícímu v pěstounské rodině
- *Sanace rodiny* – systematizace služeb v Pardubickém kraji, podpořené nadací Sirius
- *Na začátku* – pro těhotné matky v krizové situaci, podpořené Nadací Terezy Maxové
- *Na začátku II.* – síťování služeb pro těhotné ženy, podpořené Nadací Terezy maxové

Ostatní projekty

- *Na začátku IV.*
- *Atteachment a Kniha života v osvojitelských rodinách*
- *Učíme se společně*
- *O mě se mnou – Úmluva o právech dítěte v praxi*
- *Děti doma – s rodiči nebo pěstouny*
- *Pojďte do školy*
- *Využití terapeutických metod při práci s dítětem v náhradní rodinné péči*
- *Systémová změna koncepce služeb náhradní rodinné péče*
- *Communem Reddere*
- *Rosteme společně*
- *Učíme se a hrajeme si společně*
- *Zdravá rodina.*

Středisko náhradní rodinné péče, o. s. – je občanské sdružení zabývající se dětmi, které se ocitly ve zvláště obtížných životních situacích a dětmi vyrůstajícími mimo svoji rodinu, hlavní činnosti střediska je:

- Všestranný rozvoj náhradní rodinné péče a poskytování kvalitních a veřejně dostupných služeb pro rozvoj a podporu náhradní rodinné péče
- Poskytování poradenství a příprava zájemců o náhradní rodinnou péči
- Doprovod a podpora rodiny, které pečují o svěřené dítě

- Vzdělávání dobrovolníků, kteří pomáhají realizovat některé aktivity střediska NRP
- Provádí osvětovou, vzdělávací, výzkumnou a publikační činnost (Bubleová a kol., 2013)

Nadace Sirius – se zapojila mezi organizace charitativního sektoru v červnu 2008 s úmyslem všestranně přispívat ke zlepšování a rozvoji kvality života dětí (Bubleová a kol, 2013).

Sociální, terénní asistence – se poskytuje přímo v domácím prostředí, na základě ústní dohody se sepíše tzv. sanační plán či smlouva o poskytování služeb. Sanační plán probíhá v těchto fázích:

- Společně se strany dohodnou na cílech spolupráce
- Sepíší se kroky, které by mohly vést ke zdárnému řešení situace
- Sestaví se postup, jak k danému cíli dojít
- Domluví se, v jakém časovém horizontu bude dosaženo cíle a kdo jej provede
- Na konci se provede společné zhodnocení, čeho se podařilo dosáhnout a co je potřeba ještě dotáhnout.

Krizová pomoc a poradenství – krizová intervence se poskytuje převážně obětem domácího násilí a osobám ohroženým domácím násilím. Provádí se ve speciálních krizových centrech a intervenčních centrech. Je to metoda práce s klientem, který se ocitl v zátěžové nebo ohrožující situaci.

Azylové domy a Domy pro matky s dětmi – se zaměřují na matky, které se ocitly v krizové situaci bez střechy nad hlavou či se staly obětí domácího násilí, nebo které nejsou schopny vlastními silami zvládnout současnou životní situaci. Matky hradí pouze poplatky spojené s ubytováním, ostatní služby jsou bezplatné. Zařízení nabízí celou řadu služeb, jedná se o:

- individuální poradenství;
- sociální poradenství – pomoc při hledání zaměstnání a bydlení;
- poradenství v oblasti hospodaření s financemi a vedení domácnosti;
- pomoc při zajištění stravy – podmínky pro přípravu a vaření stravy;
- doprovázení při jednání na úřadech, bankách atd.;
- zprostředkování odborné pomoci – návštěva u lékaře, u právníka, psychiatra atd.;
- pořádání volnočasových aktivit pro ženy i děti.

Denní centra a volnočasové aktivity – nabývají v různých organizacích různých forem, jedná se o tři druhy aktivit:

- *dopolední* – tzv. náhrada mateřských škol převážně pro romské děti, kde se učí rozvíjet řečové schopnosti a hrát si s dětmi;
- *odpolední* – se sestávají z volnočasových aktivit, jejich cílem je zabránit, aby se z dětí nestaly „děti ulice“, učí se zde hrát, fair play a soutěží;
- *doučování* – příprava dětí do školy.

2 ÚVOD DO PROBLEMATIKY NÁHRADNÍ PÉČE V NĚMECKU

V německy mluvících zemích bývá ústavní péče mnohem více propojená se sociální pedagogikou, kde se klade důraz nejen na péči, ale i léčení, ale především na výchovu a vzdělání. Valle a Bravo (2013) upozorňuje na běžné užívání modelu psycho-sociálně-výchovné intervence. V Německu velké ústavy mizí a naproti tomu se prosazuje nový model ústavní péče založený na pobytu ústavních dětí u rodičovského páru, s předpokladem, že jeden z rodičů je vychovatel – profesionál, který musí absolvovat požadované vzdělání. Tím se posouvá ústavní péče, která byla výhradně realizovaná v institucích, do rodinného prostředí (Sychrová, 2014, s. 56-7).

2.1 Systém péče o ohrožené děti ve spolkové zemi Bavorsko

V Bavorsku spadá ochrana dětí pod jedno Ministerstvo práce, sociální věci, rodinu a integraci. Rezort se zabývá sociální politikou, vzděláním občanů pro budoucí povolání, dobrovolnictvím, rovnoprávností žen, seniory, lidmi s postižením, integrací, rodinou, dítětem a mládeží. V této práci se budeme zabývat sekci rodina, dítě, mládež, kde popíšeme systém péče o ohrožené děti v Bavorsku. Ústředním orgánem specializovaných sociálních služeb pro pomoc ohroženým dětem, jsou v Bavorsku vedeny instituce pod názvem *Das Bayerische Landesjugendamt (dále BLJA)*, což můžeme přeložit jako Státní úřad pro mládež. BLJA jako součást centra *Bayern Familie und Sociales* je zodpovědný za podporu místních služeb pro mládež přímo na místě a bez poplatků. Bavorsko má 71 krajů a 25 nezávislých měst. V každém městě a kraji jsou instituce *Jugendamt* – Okresní úřad pro mládež. V různých částech spolkové země Bavorsko se označuje stejný úřad buď jako *Amt für Jugend und Familie*-Úřad pro rodinu a mládež, *Stadtjugendamt* nebo *Kreisjugendamt*.

Zdravý vývoj dítěte završuje zákon o ochraně dětí a mládeže SGB VIII. První nejdůležitější povinností rodičů je dle zákona (Art. 6 Grundgesetz – GG) péče a výchova o dítě. Většina rodičů se stará o své děti s láskou a oddaností a proto se jim podaří z dítěte vychovat sociálně přizpůsobivého jedince. Někteří rodiče však s výchovou a péčí o své děti mají problém a ten můžou řešit se sociální pracovníci na Úřadu pro mládež, kde jim je poskytnuta pomoc, podpora, vzdělání a poradenství.

Konflikt v rodině a tíživá životní situace jsou většinou příčinou poškození blaha dítěte. Takové situace mohou nastat například při sociálních konfliktech, u fyzického napadení, při psychických problémech, nedostatku empatie a schopnosti jednat v sociální izolaci bez dostatečné informovanosti. Důležité je včasné vyrovnání ohrožené rodiny s těžkou životní situací, protože jen silní rodiče jsou tou nejlepší garancí pro zdravý vývoj dítěte. Systém ve spolkové zemi Bavorsko je nastaven především pro podporu a pomoc rodině.

Účinná ochrana dětí je globální sociální výzvou. Úspěšná interdisciplinární spolupráce se společně dohodnutými metodami procesů je základním stavebním kamenem pro udržení

zdravé rodiny. Rodiče mají možnost se ucházet a uplatňovat služby v různých institucích a zařízeních pro podporu rodiny. Pomoc v podobě přesně stanovených postupů má rodina možnost zase začít fungovat. Pokud rodiče nejsou schopni se o dítě postarat a poskytnout mu ochranu a blaho, přebírá zodpovědnost za výchovu rodičů stát.

V Bavorsku je řada služeb a opatření, které spolu dohromady vytvářejí komplexní přístup pro ochranu dětí. Tyto instituce do jisté míry upřednostňují pomoc rodičům právě proto, aby mohli sami zajistit blaho pro své děti. Celkový přístup pro ochranu dětí je:

- prevence;
- intenzita;
- silný stát;
- spolehlivé řídicí struktury.

V rámci dobrovolných dávek jsou rodiny podporovány podpůrnými programy, které realizují:

- poradenská centra;
- koordinační centra;
- sociální práce pro mládež.

Každý mladý člověk má podle § 1 SGB VIII právo na podporu a rozvoj osobnosti. Aby ochrana dětí byla efektivní, je zapotřebí „silná síť spolupracovníků. Jak už jsme zde zmínili, bavořané jsou přesvědčeni o tom, že nejlepší ochranu dítěti zajistí jeho rodina a proto se hlavně zaměřují na dospělé vychovávající své potomky, kteří se ocitli v těžké životní situaci. Instituce *Pomoc dětem a pomoc mládeži* jsou vybavena kvalifikovanými pedagogickými odborníky, psychology a učiteli. Ti by měli úzce spolupracovat s policií, porodními asistentkami, lékaři, soudci a advokáty. Na tomto „ profesionálním umění „ se podílí tzv. „Navigační systém“. Základem pro úspěšnou interdisciplinární spolupráci je vzájemné porozumění, přijetí a ocenění příslušných povinností a činností, struktur a pracovních metod.

V Bavorsku se snaží zefektivnit ochranu dětí intenzivním posilováním rodičovských dovedností, což je podle nich ten nejlepší přístup, jak zajistit dítěti zdravý a pozitivní vývoj. Podle § 1 o ochraně dětí, který nabyl platnost 1. 1. 2012, normuje spolupráci a informovanost o ochraně dětí. Důležitá je zde také možnost *rané péče*, kde pracuje celá řada profesionálů a nabízí pomoc se zřetelem na vývoj dítěte v prvních rocích jeho života. Služba je určena pro matky i otce, těhotné ženy a očekávající otce (Frühe Hilfen, vergleiche § 1. Abs.4 KKG). Cílem tohoto zákona je zajistit dětem a mládeži blaho podpořit jejich fyzický a duševní vývoj. Úkolem státního společenství je, aby rodiče převzaly zodpovědnost za výchovu svých dětí. V případě ohrožení blaha dítěte nebo vyhnutí se odpovědnosti za mládež, může být ohrožení nebo poškození dítěte odvráceno právě včasnou intervencí.

V roce 2011 ministrině Christine Hadertauer otevřela v Mnichově ambulanci pro ochranu dětí na Univerzitě medicíny Ludwig-Maxmilians. Zde byl položen kámen konceptu ochrany dětí. Dětská ambulance zastupuje dvě role a to roli diagnostickou – *lékařskou* a ochrannou – *Ministerstvo pro rodinu, sociální správu, dítě a mládež*. Instituce se specializuje na děti, které byly vystaveny násilí. V ambulanci pracují převážně lékaři a jiní odborníci lékařského

poradenství. Děti mohou do ambulance volat nonstop. Ambulance děti přijímá ihned, nezávisle, bez trestního oznámení a obsahuje bezplatnou lékařskou prohlídku. Případná zranění, důkazy a výslechy je zabezpečen a dokumentován.

Všichni profesionálové a odborníci, kteří pracují s dětmi, mladistvými a jejich rodinami, by měli ke každé rodině přistupovat individuálně a měli by mít schopnost rozeznat určité signály přetížené rodinné situace, rozpoznat ohrožené dítě a včas a přiměřeně zasáhnout. Lékařům náleží jeden obzvlášť zodpovědný úkol. Pokud lékař přijde do kontaktu s týraným dítětem, které je ohroženo na svém zdraví, má k dispozici příručku pro lékaře, která mu pomůže stanovit diagnózu a podá mu přesné pokyny, jak s dítětem zacházet. Lékař dále spolupracuje s experty a s *oddělením pro zdraví dítěte a oddělením pro pomoc dětem*.

Ochranou dětí se rozumí zajištění zdravého pozitivního psych-sociálního vývoje a vzdělání, aby se jedinec stal zodpovědnou a sociálně kompetentní osobou. Cílem je chránit děti před nebezpečím a to preventivním opatřením, které se zabývají drogami, médii, sektami, extremismem, sexuálním násilím a násilím páchané na dětech. Děti a mládež se musí učit včas rozpoznat nebezpečí a přistupovat k němu kriticky a odolat pokušení. Měly by se naučit schopnosti rozhodování a odpovědnosti za sebe i za své bližní. Rodiče hrají velkou roli u dospívajících a měli by být schopni své děti chránit před nebezpečnými vlivy. Zvláštní důraz je tedy kladen na včasnou podporu rodičů. Ti se mohou v případě potíží obrátit na nízkoprahové služby, které jsou podporovány Ministerstvem pro rodinu a jsou kryty dvěma hlavními programy:

- *Program KOKI* – podporuje rodiny s kojenci a malými dětmi, jejich sociálně-ekonomickou situaci a pomáhají jim řešit jejich osobní problémy a snižovat jejich stres. Cílem tohoto programu je zamezení týrání dětí a to skrze podporu rodičů. Rodiče by potom měli být schopni převzít zodpovědnost, vzdělávat se a aktivně se podílet na zlepšení sociálně-ekonomické životní úrovně rodiny. Bavorsko dostalo na program Koki v roce 2011/2012 cca. 4.580.000 Eur. Koki je průkopníkem celostátní systematické sítě včasné pomoci, neboli rané péče.
- *EB Erziehungsberatungstelle* – poradenství pro výchovu dětí a mládeže. Bavorsku má síť 180 poradenství v oblasti výchovy jsou dotovány částkou 7,4 mil Eur Cílem multidisciplinárního týmu, je podpora rodičů ve stresových situacích, které se mohou týkat násilné zkušenosti, sexuálního zneužívání nebo obecných problémů se vzděláním.

2.1.1 Úřad pro rodinu a sociální zpravu (ZBFS) Zentrum Bayern Familie und sociales

Bayern nabízí různé poradenské služby, jsou to:

- Poradenství pro rodiče, děti a mládež – Beratungsstelle für Elterm , Kinder und Jugendliche
- Poradenství pro rodiče a děti s postižením – INTAKT
- Poradenství pro těhotné ženy a nastávající otce

- Manželská poradna a podpora rodiny
- Poradna pro podporu a výchovu dítěte – Erziehungsberatung
- Středisko pro matku a dítě – Mutterzentrum

2.1.1.1 PORADENSTVÍ PRO PODPORU RODINY - ERZIEHERUNGSBERATUNG

Poradna pro podporu a výchovu dítěte – Erziehungsberatung – zahrnuje tuto klientelu:

- specializuje se na různé rodinné problémy, které mohou nastat při rozvodu rodičů, kdy je dítě separované od jednoho rodiče
- řeší individuální rodinné problémy týkající se fyzických abnormalit, jako jsou poruchy spánku, poruchy příjmu potravy nebo tělesného postižení
- zabývá se dětmi s opožděným vývojem motoriky, v tomto případě je nutné nasměrovat rodiče k odbornému pracovníkovi
- přicházejí klienti s emocionálními problémy, které se u dětí projevují ve formě úzkosti, vyhýbání, smutek, nízké sebevědomí, obsesivní myšlenky
- zabývá se poruchami chování, klienty, kteří nezvládají sebeovládání, jsou agresivní, izolují se od ostatních, soupeří, trpí závislostmi a zneužívají drogy
- přichází klienti s poruchami učení, ti mají problémy se soustředěním, s pamětí, čtením, psaním nebo počítáním, při obtížích s mluvením, kóktání nebo nemluví vůbec
- pomáhají řešit konflikty mezi rodiči, problémy s alkoholem, léky, drogy
- radí při nezaměstnanosti nebo jak nakládat s mateřskou
- řeší s klienty problémy s vlastním pohlavím, sexuálním chováním, budováním partnerského vztahu a interkulturní konflikty

2.1.1.2 STŘEDISKO PRO MATKU A DÍTĚ - MUTTERZENTRUM

Středisko pro matku a dítě – Mutterzentrum – orientuje se na rodinnou svépomoc pro matky a otce. V centrech pracují dobrovolníci, kteří poskytují bezplatné služby svým sousedům, kteří se ocitli v tísní. Ze svých rodičovských zkušeností, poskytují pomoc rodinám s problémy. Pomáhají budovat sousedskou síť a komunální rodinnou politiku. V každém krizovém centru je „Open meeting“ kontaktní místnost, kde se setkávají rodiče a probíhá zde vzájemná výměna názorů. V centru je vítán každý bez ohledu na státní příslušnost, původ a náboženství. Do centra přichází s rodiči i děti. Je zde poskytována flexibilní hodinová péče i pevná skupinová péče o děti.

2.1.2 Ústavní péče v Bavorsku

V Bavorsku jsou ohrožené děti chráněny Úmluvou o právech dětí a přijetí federálního zákona ze dne 1. ledna 2012 v souladu s § 45 SGB VIII.

Na konferenci IPSHEIM v červenci 2012 se řešila struktura ústavní péči. Výsledkem bylo vytvoření pilotní skupiny, kterou tvoří chlapci a dívky ve věku 18 až 22 let, kteří prošli ústavní péčí a odborníci. Cílem je založení tzv. venkovských domů v Bavorsku, ve kterých budou pracovat a podílet se na péči a vzdělání o děti bývalé ústavní děti. Tyto mladé lidi je nutné znát a poskytnout jim vzdělání, aby splňovali podmínky pro přijetí do skupiny. Je to pro tyto mladé lidi skvělá příležitost, jak představit svoje schopnosti. V červenci 2013 se zřídilo deset venkovských domů v Bavorsku, které významně přispívá k demokratizaci ústavní péče. Tyto služby byly podle § 34 SGB VIII analyzovány s ohledem na zapojení mladých lidí v podobě kvalitativního výzkumu. Výsledky studie ukázaly, že pokud se bude brát účast dětí a mládeže vážně, bude tento systém fungovat jen za předpokladu nepřetržité podpory a poradenstvím. Pravidelné školení a poradenství je nutné nejen pro vybrané děti a mládež, ale i pro poradce a poradce pro domovské stránky.

2.1.3 Dětské domovy

Dětské domovy v Bavorsku se starají o děti různých věkových kategorií. Patří pod jeden rezort *Ministerstva práce, sociálních věcí, rodiny a integrace*, který se současně stará o další instituce denní péče jako jsou jesle a školky a středisko denní péče. Projekt BayKiBig vytvořil projekt pro široký mix věkových kategorií v centrech pro děti, podpořil vznik nových center pro děti do tří let.

2.1.4 Centrum denní péče „Dítě v nesnázích“

Od roku 1999 fungují v Bavorsku instituce, které pečují o hrožené děti a aktivně se podílejí na rozvoji rodičovských schopností. Jsou to pluralitní zařízení, kde je poskytována pomoc dětem i rodičům najednou tím, že se rodiče za přítomnosti specialisty starají o děti. Děti jsou umístěny do malých skupin o počtu 12 až 15 dětí, různé věkové kategorie od 2 do 12 let. Věková různorodost umožňuje dětem sociální učení. Rodiče se musí zapojovat do organizace práce s dětmi. Děti mohou do zařízení docházet na delší období života, pokud to jejich situace vyžaduje. Zařízení je dostupné pouze na 4 dny v týdnu a je považováno za flexibilní pohotovost. Vyžaduje aktivní účast matek nebo otců v péči o děti. Matky a otcové se v centru střídají. Je vždy zapotřebí, aby v centru byly přítomné dvě matky nebo dva otcové za přítomnosti jednoho specialisty, který se podílí na péči o dítě jako součást pečlivě organizované pečovatelské služby. Specialista provádí nad skupinou dohled.

2.1.5 Rezidenční bydlení pro ohrožené rodiny „Mutter-Vater-Kind Wohnen“

Mutter – Vater- Kind Wohnen, je instituce zajišťující nejen bydlení pro rodiče s dítětem, ale především poskytnutí intenzivní a individuální výuky pro rodiče, aby rozšířily své rodičovské schopnosti. Rodiče se účastní školení o základních životních potřebách, domácích aktivitách a strukturování každodenních činností. Podle § 40 SGB VIII je individuální přístup doprovázen nabídkou psychoterapie, lékařskou pomocí a náhradním bydlením. O tyto úkony se stará orgán péče o mládež. Děti jsou součástí této formy péče. Můžeme říct, že je to zvláštní forma podpory rodiny v nouzi, kdy se specializovaný pracovník individuálně zaměří na matku či otce dítěte. Je tedy potřeba pracovat se zvláštními osobnostními rysy rodičů, kteří se vlastními silami nedokážou postarat o své děti. Je jim poskytnuta pomoc a poradenství, aby byli schopni fungovat jako rodina a vychovávat své dítě, které má právo na rozvoj v přirozeném prostředí.

2.1.6 Adopce dítěte v Bavorsku

Adopce dětí v Bavorsku probíhá v případě, když dítě o své rodiče přijde nešťastnou náhodou, nebo rodiče o dítě neprojevují žádný zájem. Adopce dětí v Bavorsku dává šanci mladým lidem založit svoji vlastní rodinu. Osvojení s sebou přináší do života mnoho dlouholetých změn a je třeba takové rozhodnutí důkladně zvážit. Přijetím dítěte do rodiny dostává dítě status, příjmení a obvykle státní příslušnost a nárok na dědictví. Zásadně je vymazán původní vztah k bývalé rodině, s čímž jsou spojena práva a povinnosti. Adopce probíhá na *oddělení pro rodinu*. Osvojení je schválené, pokud je rodina schopná zajistit dítěti blaho a má předpoklad, že s dítětem naváže pevný vztah. Rodiče musí mít minimálně 25 a druhý 21 let. Dítě může adoptovat i jedna osoba nebo osoby stejného pohlaví dle § 1741 odst. 1 občanského zákoníku a musí mít nejméně 25 let. V rozhodnutí o osvojení má zásadní slovo i dítě, které svým souhlasem potvrdí pevný vztah s náhradními rodiči. Pokud by rodiče nedodržovali povinnosti, může být souhlas dítěte považován za postradatelný. Adopční agentury spadají pod *Úřad pro mládež a oddělení pro zprostředkování adopce*. Sociální pracovník z oddělení pro adopci dohlíží na celý proces přijetí adoptovaného dítěte. Osvojitelé se mohou obrátit na specialisty, kteří poskytují poradenské služby pro tyto náhradní rodiče. Z právního hlediska má dítě nárok znát svůj rodokmen. Biologičtí rodiče se mohou zapojovat do výběru budoucí rodiny pro své dítě a zjistit, jestli je třeba je znát. Přijetí „otevřené formy adopce“ může znamenat, že si rodiny po přijetí vymění informace o držení osobních kontaktů. To může být důležité pro dítě v pubertě, kdy se chce něco dozvědět o svém původu. Adopce dětí v Bavorsku není příliš velká, žadatelů je desetkrát víc než dětí, tudíž se obracejí žadatelé do sousedních zemí a hledají na mezinárodní úrovni. Zákony související s adopcí dítěte:

- §§ 1741 – 1766, §1772 občanského zákoníku (BGB);
- §§ 1 – 16 Zákon o přijetí (AdVermiG);
- §§189,194 a 195 zákona o postupu v rodinných záležitostech a ve věcech soudu (FamFG).

(Bayerisches Staatministerium für Arbeit und Sociales, Familie und Integration). [online]

Závěr

Na závěr zhodnotíme systém péče o ohrožené děti v České republice a Bavorsku. V první řadě můžeme poukázat na rezortní roztržitost v Česku. Bavorsko má v tomto jasno. Co se týče ochrany dětí, všechno co točí okolo ohrožených dětí, spadá pod jeden rezort *Ministerstvo Bavorsku pro práci, rodinu, dítě a integraci*. Jednotlivé sekce jsou mezi sebou propojeny a starají se o blaho dítěte.

V Česku se tento problém stále nedaří vyřešit. Naposledy se konal kulatý stůl na konci května v Praze na téma „spolupráce klíčových aktérů na procesu transformace systému péče o ohrožené děti“, který pořádala nezávislá platforma pro práva dětí vyrůstající mimo rodinu *Vteřina poté*, které se zúčastnili zástupci Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva školství, neziskového sektoru a akademičtí pracovníci. Podle předsedy skupiny *Vteřina poté* Michala Ďordě, který v dětském domově vyrůstal a jeden z mála vystudoval vysokou školu a pracuje v agendě pro sociální začlenění. Shledává jako největší problém rezortní roztržitost současného systému péče o ohrožené děti. Dále upozorňuje na nedostatečné kontrolní mechanismy naplňování práv dětí v zařízeních ústavní a ochranné výchovy a na systémovou přetíženost služeb pro ohrožené děti a rodiny. Podle posledních informací MPSV a MŠMT citují „*připravuje memorandum o spolupráci, a to i přestože, že MŠMT nepočítá s tím, že by agenda institucionální péče o ohrožené děti mohla přejít pod rezort MPSV. Tento postoj Ministerstva školství může být do budoucna pro efektivní transformaci překážkou*. Můžeme však ocenit prohlubující se spolupráci příslušných rezortů. *Skupina Vteřina poté* se bude dále zapojovat do odborné debaty a bude iniciovat podobná setkání, která mohou časem vést k vzájemnému kompromisu a nalézt společné řešení (Čí je to dítě).[online].[cit. 2015-6-10].

Jak jsme se zde dozvěděli, agenda institucionální péče, která spadá pod Ministerstvo školství, nemá v plánu přecházet pod rezort Ministerstva práce a sociálních věcí, jak je tomu právě v Bavorsku. Agenda péče o ohrožené dítě v Bavorsku spadá pod Ministerstvo práce, sociálních věcí, rodiny a integrace. Tyto sekce mezi sebou spolupracují a pomáhají řešit obtížnou situaci ohroženého dítěte, která se vlastně týká celé rodiny. Ohrožená rodina, která má špatné návyky a nedokáže se postarat a zabezpečit své děti je poskytnuta pomoc formou Rezidenčních domů, kde je dítě stále v kontaktu se svojí matkou nebo otcem a intenzivně se pracuje na prohloubení rodičovských schopností péče o dítě. Těmto sociálně slabším rodinám je poskytnuto bydlení, psychoterapeutická péče, lékař, odborníci, kteří učí zacházet s financemi a najít si zaměstnání. Prakticky se intenzivně pracuje s problémovým dospělým a přitom má dítě stále rodiče u sebe a je o něj postaráno jak rodičem, tak pracovníky zařízení. Kdežto u nás v případě těžce zanedbané péče o dítě se dříve odebíraly děti z rodin do ústavů. Dnes ekonomická situace rodiny neznamena odebrání dítěte z rodiny i přes zanedbanou péči ohrožující jeho zdraví a vývoj. Nelze ani zjistit a najít děti zanedbané a chybí informovanost, kam by se případně takovýto rodiče mohli obrátit. U nás v ČR se hodně mluví o dětech zanedbaných, které postrádají základní fyziologické potřeby od svých rodičů, ale jak se mohou vrátit zpět do svých rodin, pokud se nebude intenzivně pracovat s jejich rodiči, aby se staly zodpovědnými a sociálně přizpůsobivými jedinci. Existují poradenství a orgán sociálně-

právní ochrany dětí, který by se těmito rodinami měl zabývat, ale jak víme, sociálních pracovníků je málo, aby stačili pokrýt stále stoupající nárůst ohrožených dětí. Místo zaměření se alespoň na jednoho rodiče, se kterým by dítě mohlo zůstat v kontaktu v nějakém potenciálním zařízení, se dítě traumatizuje odloučením od matky a to na dítěti zanechává do budoucna těžké následky, jak už potvrdily výzkumy. Děti umisťujeme do diagnostických ústavů na dnes už neurčitou dobu a potom dítě přechází do dětských domovů, dětských domovů se školou, výchovných ústavů nebo v lepším případě zpět domů. Jak jsme se zde již dočetli v kapitole o psychické deprivaci, pro malé děti do pěti let, není ústavní výchova v žádném případě vhodnou alternativou. Před umístěním dítěte do ústavní péče se vždy vyhledává možnost umístění dítěte do náhradní rodinné péče nebo k osvojení dítěte rozhodnutím soudu za spolupráce orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který spadá pod Ministerstvo práce a sociálních věcí.

V případě, že se jedná o děti osiřelé nebo děti, o které se rodiče nemůžou starat je v Bavorsku možnost dítě osvojit, jak už jsme se dozvěděli, tak těchto dětí k adopci v Bavorsku není dost pro všechny žadatele o osvojení. Jak je ale obecně známo, každý manželský pár si přeje donést domů novorozence a o starší děti není až takový zájem. Pro starší děti, kterým se nepodaří najít náhradní rodinu, jsou od roku 2013 založeny dětské vesničky, ve kterých se na vedení a výchově dětí podílí mladí dospělí lidé, kteří žili v původních ústavních zařízeních SOS vesničkách. Tento trend se začíná rozmáhat i u nás pod názvem *Vteřina poté* s předsedou skupiny Michalem Ďord, který vyrostl v ústavu a říká, že děti v ústavní péči více naslouchají lidem, kteří žili stejně jako oni uvnitř ústavu. Tito lidé se snaží pomáhat dětem v dětských domovech, podpořit je a ukázat jim, že i oni mají šanci se uplatnit v životě. Jsou jim dobrým a reálným příkladem, který tyto děti potřebují. Je to skupina mladých lidí, kteří si prožili určitou etapu svého života v dětském domově na vlastní kůži. Vědí tedy, co je třeba v ústavech zlepšit. Plánují řadu různých tvořivých dílen a akcí pro děti z dětských domovů. Myslí si, že to dětem řekne víc, než když jim bude něco vykládat speciální pedagog bez stejných zkušeností. Speciální pedagogové a odborníci zabývající se systémem ohrožených dětí jsou v těchto zařízeních nezbytnou součástí. V Bavorsku tito mladí lidé pracují v podstatě jako vychovatelé spolu se specialisty a poskytují tak dětem sounáležitost. V Česku je to zatím na začátku a tito lidé se snaží podporovat děti, aby věděly více informací o ústavní péči a případných dopadech ve změnách systému ústavní péče. Skupina umožňuje dětem z dětských domovů mluvit o svých problémech, o kterých se v dětském domově bojí mluvit, protože jim chybí důvěra, že je někdo bude brát vážně. Nemají jistotu, že se to nakonec celé obrátí proti nim a nebudou to mít ještě horší. Takovouto zkušenost mají právě ti, kteří si ústavem prošli a ví, jak to chodí. Jak uvádí Ďord, dostává dopisy od dětí z ústavů a je přesvědčen, že existence *Vteřiny poté* je pro některé děti velice důležitá. “*Dává hlas dětem, které se bojí o svých problémech mluvit jinak než pod rouškou anonymity*“ (Právo na dětství).[online].

Co se týče pěstounské péče, je to podobné jako u nás. Pěstounské rodiny jsou podporovány finančně a mají s dětmi z různých rodin a institucí problémy, které je nutno řešit poradenstvím a intenzivním vzděláváním náhradních rodičů. V České republice byla zpracována analýza fungování dohod o výkonu pěstounské péče pro Ministerstvo práce a sociální věci, která byla zavedena do právního systému novelou zákona 359/1999 Sb., od 1. ledna 2013. Analýza

představuje hlubší sondu do nově vzniklého systému a kromě toho zmiňuje data o uzavřených dohodách. Úřad práce v únoru 2015 evidoval 9.177 uzavřených dohod pro výkon pěstounské péče. Nejvíce dohod je uzavřeno v Moravskoslezském kraji, nejméně potom na Vysočině. Z analýzy dále vyplývá, že přibližně třetina pěstounských rodin má nárok na dávky státní sociální podpory. Podíl rodin pobírající dávky pomoci v hmotné nouzi je zanedbatelný. Ze strany pěstounů je nejpřínosnější bezplatné vzdělání, hůře byla hodnocena dlouhodobá a krátkodobá odlehčovací péče a nejhůře pak pomoc při zajišťování kontaktu dítěte s jeho vlastní rodinou (Čí je to dítě).[online]. Nakonec jsou tady neziskové organizace, které poskytují služby ohroženým rodinám a snaží se preventivně působit, aby nedocházelo k umístění dětí do ústavní péče, protože jsou přesvědčeni, že každé dítě má právo prožít dětství v rodině.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENY

NOVOSAD, L., *Základy teorie a metod sociální práce*, díl. II, Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2004. ISBN 80-7083-890-6

ŠPECIÁNOVÁ, Š., *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. 1. vyd., Praha: Linde nakladatelství s.r.o., 2007. ISBN 80-86131-44-0

SYCHROVÁ, A. (ed.) *Ústavní péče v resocializačním kontextu*. Pardubice 2014, 1.vyd., ISBN: 978-80-7395-756-8

PTÁČEK, R. a kol. *Vývoj dětí v náhradních formách péče*. Praha MPSV, 2011. ISBN 978-80-7421-040-2.

MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*, vyd.6, Praha: Portál, 112 s., 2013. ISBN 978-80-262-0398-8

MATOUŠEK, O.,PAZLEROVÁ, H. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8.

MATOUŠEK, O., *Metody řízení sociální práce*. Praha: Portál, s. 384, vyd.2, 2008. ISBN 978-80-7367-5062-8

BUBLEOVÁ, V., FRANTÍKOVÁ, J., VYSKOČIL, F., VÁVROVÁ, A., POKORNÍ, P. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*, 2013, vydalo: Středisko náhradní rodinné péče, o. s., Praha. ISBN 978-80-87455-17-3

BUBLEOVÁ, V., VYSKOČIL, F., VÁVROVÁ, A., POKORNÍ, P. *Základní informace o osvojení (adopci)*, 2014, vydalo: Středisko náhradní rodinné péče, spolek, Praha. ISBN 978-80-87455-18-0

ŠKOVIERA, A. *Dilemata náhradní výchovy*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.

MUHLPACHR, P. *Nová paradigmatata v diagnostice syndromu CAN. Pedagogická orientace*. 2004, č. 1, s. 30 – 37. ISSN 1211-4669

CANTWELL, N., DAVIDSON, J., ELSLEY, S. et. al. *Moving Forward: Implementing the Guidelines for the Alternative Care of Children*. UK: Centre for Excellence for Looked After Children in Scotland, 2012. ISBN 978-0-947649-91-3.

DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbané dítě*. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5.

BITTNER, P., HAVIGEROVÁ, J., JANIŠOVÁ, I., LANGHANSOVÁ, H. *Děti z ústavu! Právní a psychologické dopady ústavní výchovy z pohledu ochrany rodiny a nejlepšího zájmu dítěte*. Praha: liga lidských práv, 2007. ISBN 978-80-903473-4-2.

MATOUŠEK, O., PAZLEROVÁ, H., a kol. *Podpora rodiny – manuál pro pomáhající profese*, Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0697-2.

BECHYŇOVÁ, V., KONVIČKOVÁ, M. *Sanace rodiny – sociální práce s dysfunkčními rodinami*. Praha: Portál, vyd.2., 152 s., 2011. ISBN 978-80-262-0031-4

BECHYŇOVÁ, V. *Případové konference – praktický průvodce pro práci s ohroženou rodinou*. Praha: Portál, vyd.1., -160 s., 2012. ISBN 978-80-262-0181-6

RIEGER, Z. *Návrat k rodině a domů*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-544-8

KITZBERGOVÁ, M. a kol. *Z ústavu do života – podpora rozvoje sociálních a komunikačních dovedností dětí*. Vydavatel: Člověk v tísni, Praha 2005. ISBN 80-903510-4-2

LITERATURA ONLINE

MPSV. *Zpráva o plnění Národního akčního plánu k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009-2011* [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: http://www.cijedite.cz/images/zaverecna_zprava_NAP.pdf.

MŠMT. *Rámcová koncepce MŠMT ČR v oblasti transformace systému náhradní výchovné péče o ohrožené děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči* [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/socialni-programy/transformace-institucionalni-vychovy>.

MVČR. *Hodnocení systému péče o ohrožené děti* [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/hodnocené-systemu-pecce-o-ohrozene-deti.aspx>.

MPSV. *Národní akční plán k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období let 2009-2011* [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7710/Narodni_akcni_plan_pdf.

MPSV. *Změny v zákoně o sociálních službách* [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z:
http://www.mpsv.cz/files/clanky/7427/02072009_2.pdf

Důvodová zpráva k novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí. [online]. [cit. 2015-12-10].
Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqp/text/tisk.sqp?O=6&CT=564&CT=0>

Důvodová zpráva - Hodnocení dopadů regulace podle obecných zásad RIA. [online].
Dostupné
z http://www.nahradnirodina.cz/files/File/novelizace_spo_srpen_2011_duvodovka.pdf

Lumos. [online]. [2015-06-01]. Dostupné z: <http://czech.wearelumos.org/about/working-in-partnership>

Amalthea. [online]. [cit. 2015-06-05]. Dostupné z: <http://www.amalthea.pardubice.cz/onas.htm>

Čí je dítě. [online]. [cit. 2015-06-10]. Dostupné z:
<http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/453-vterina-pote-problemem-j.html>

Natama – institut náhradní rodinné péče. [online]. [2015-06-15]. Dostupné z:
<http://natama.cz/?sid=11/>

Neziskový sektor – úvod do problematiky. [online]. [2015-06-15]. Dostupné z:
<http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d31971-neziskovsky-sektor-uvod-do-problematiky/>

Bayerisches Staatministerium für Arbeit und Soziales, Familie und Integration
[online]. [2015-06-16]. Dostupné z:
<http://www.stmas.bayern.de/familie/leistungen/erholung.php>

ANOTACE

Jméno a příjmení: Kristýna Ptáčková

Katedra: Speciální pedagogika

Název práce: Systém péče o ohrožené děti v České republice a v Bavorsku

Počet stran: 40

Počet titulů použité literatury a jiných zdrojů: 19

Počet internetových zdrojů: 13

Rok Obhajoby: 2015

Klíčová slova: Ústavní péče, ústavní výchova, náhradní rodinná péče, deinstitucionalizace, systém péče o ohrožené děti, ohrožená rodina, pěstounská péče, osvojení dítěte, psychická deprivace, uspokojení základních lidských potřeb, školská zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, alternativy, profesionální pěstounská péče, sociální služby, klíčový pracovník, neziskové organizace Lumos, Amalthea.

Resumé: Tato bakalářská práce se zabývá systémem péče o ohrožené děti v České republice a Bavorsku, jejími specifickými a možnými alternativami. Poukazuje na psychickou deprivaci dětí, které byly umístěny do ústavní výchovy a proces deinstitucionalizace, který podporují neziskové organizace Lumos a Amalthea.

Zusammenfassung: Diese Diplomarbeit beschäftigt sich mit dem System der Versorgung für gefährdete Kinder in der Tschechischen Republik und Bayern und seine spezifischen Alternativen. Zeigt auf die psychische Deprivation der Kinder, die in Pflegeeinrichtungen gehen müssen, weil ihre Eltern nicht um sie kümmern kann. Die gemeinnützige Organisation Lumos und Amalthea beschäftigt sich mit deinstitutionalisierung.

Resumé: This thesis deals with the system of care for vulnerable children in the Czech republic and in Bavaria, and with specific possible Alternatives. Refers to the psychice deprivation of children, which were placed in institutional care. Nonprofit organisation Lumos and Amalthea support deinstitutionalisation.

